

Til Finansdepartementet
(brevet sendes kun elektronisk)

Trondheim, 12. desember 2019

NOU 2019:18 – skattlegging av havbruksvirksomhet

Dette er et hørings svar fra Fagråd Finans i Næringsforeningen i Trondheimregionen. Næringsforeningen i Trondheimsregionen er en interesseforening for ca. 1.780 medlemsbedrifter i Trondheim og fem andre kommuner i Trondheimsregionen.

Næringsforeningen i Trondheimsregionen har sammen med de øvrige 34 medlemsforeningene i Næringsalliansen for Trøndelag nylig avgitt en høringsuttalelse som tar opp de ulike spørsmål som utredningen reiser i større bredde. Fagråd Finans støtter denne uttalelsen, men finner behov for å komme med en egen uttalelse særlig knyttet til finansnæringen og kapitaltilgang.

Fagrådet representerer praktisk talt hele finansnæringen i Trøndelag. Det gjelder alle bankene som er med på å finansiere både havbruk og andre deler av trøndersk næringsliv, og de fleste aktive investeringsselskaper og private investorer i regionen. Våre medlemmer omfatter både lokale, regionale, nasjonale og nordiske virksomheter. Vi mener å ha et solid teoretisk og praktisk grunnlag for å bedømme forslagene i utredningen.

Det må foreligge svært gode grunner for å innføre en ekstraskatt på en sterkt konkurranseutsatt næring, mens resten av norsk næringsliv får redusert skatt av hensyn til den internasjonale konkurransen om investeringer og kapital. De fleste av våre konkurrentland har de senere år redusert sin selskapsskatt betraktelig for å trekke til seg investeringer og selskapsetableringer. Det har av den grunn vært bred faglig og politisk aksept for den reduksjon av selskapsskattesatsen fra 28 til 22 prosent som er gjennomført i Norge de senere årene, forankret i NOU 13:14 (Scheel-utvalget). Næringsalliansen har i sin høringsuttalelse påpekt at en særskatt på sjømatproduksjon i Norge åpenbart vil gjøre det mer attraktivt å investere i havbruk i andre land (forsterket av den teknologiske utviklingen vi nå opplever), og/eller i andre næringer.

Havbruk er den største eksportnæringen i Trøndelag. Fordi næringen har så stor betydning for verdiskapingen også i en rekke andre næringer som leverer varer og tjenester til havbruk, vil en skatteøkning få negative ringvirkningen langt utover primærleddet i næringen.

For lakseprodusentene, som direkte vil bli rammet, vil det relativt sett bli mye mer lønnsomt å investere i oppdrett i andre land. Ved å gå vekk fra dagens hovedsakelig næringsnøytrale skattesystem, må det også forventes en vridning av investeringene i havbruk over til andre næringer, f.eks. eiendom som er en viktig næring, ikke minst i storbyene.

Flertallet i utvalget, og dets leder, har som del av sin argumentasjon for grunnrenteskatt henvist til den gode lønnsomheten i næringen i noen år. Fagråd Finans har vanskelig for å se at dette er faglig holdbart. Det er nettopp denne lønnsomheten som har gjort det mulig for næringen å foreta store investeringer i prosesserings- og andre industriarlegg langs kysten, samt øke satsingen på forskning og utvikling av bl.a. havbasert oppdrett. Når det anføres at Norge trenger næringer vi kan leve av også når oljen tar slutt, krever det nettopp utvikling av nye næringer som gir god lønnsomhet. Mange av de store teknologiselskapene rundt om i verden har en lønnsomhet som langt overgår resultatene i oppdrettsnæringen, uten at det har ført til økte skatter i disse selskaperens hjemland, til tross for deres store hjemmemarkeder og mye sterkere kapital- og næringsgrunnlag enn i Norge.

Den gode lønnsomheten som nå har vart i noen år må dessuten sees i sammenheng med at næringen er i konstant konkurranse med sterkt subsidiert matproduksjon over store deler av verden, og at næringen i storparten av sin historie har drevet med svært dårlig lønnsomhet. I flere perioder har næringen vært rammet av konkurser og gjeldskriser. En betydelig del av de økonomiske resultatene de siste årene skyldes en historisk svak kronekurs, mens verdiøkning på oppdrettstillatelser og anlegg er sterkt påvirket av at vi i snart ti år har hatt fallende renter. Havbruksnæringen er svært sensitiv for endringer i renter- og valutaforhold, og skulle den norske kronen styrke seg til tidligere nivåer ville det gitt store, negative innslag i lønnsomheten. Havbruksnæringen i Norge har også opplevd varierende lønnsomhetsutvikling i perioder på grunn av endringer i markedstilgangen på verdensbasis.

Sett fra finansnæringens ståsted som leverandør av lån (fremmedkapital) til oppdrettsnæringen, vil økt skatt ha klart negativ effekt, med konsekvenser for havbruksnæringens utvikling og bankenes adferd. En grunnrenteskatt vil redusere verdien av oppdrettstillatelsene, og dermed svekke verdien av et viktig panteobjekt. Et nytt skatteregime hvor staten inndrar vesentlige deler av fremtidig kontantstrøm i selskapene, vil også ha en negativ effekt når bankene skal vurdere risiko og betjeningsevne. Selskaperens soliditet vil bli svekket, med redusert evne til å bygge opp egenkapital. I gode tider kan næringen tåle dårligere finansieringsbetingelser, men tidligere nedgangstider har vist hvilke uheldige konsekvenser det kan få hvis en næring som dette ikke har bygd opp en tilstrekkelig soliditet, og heller ikke eierne har gjort det.

Utvalget har så vidt en kan se heller ikke vurdert hvilke konsekvenser det kan få for de mange bedriftene som leverer varer og tjenester til oppdrettsnæringen med et skatteregime som svekker næringens lønnsomhet og risikobærende evne. Men det kan ikke være tvil om at disse bedriftene vil bli rammet hardt av en slik skattemessig innstramning.

Fagrådet finner det også bekymringsfullt når representanter fra flertallet i utvalget hevder at det er så høye utbytter i denne næringen, og har opplyst at dette utgjør ca. 70 prosent av overskuddene de senere årene. Fordelingen mellom fremmed- og egenkapital i et selskap må baseres på bedriftsøkonomiske kriterier, og ikke på frykten for økt skatt. Dessuten blir utbytterne fra oppdrettsselskapene i stor grad kanalisert til eierselskaper som reinvesterer disse. Eierselskapene bygger på denne måten opp egenkapital som kan tilføres oppdrettsselskapet ved behov, eller investeres i andre deler av verdikjeden, og/eller i annen sårt tiltrengt næringsutvikling. Utbytter som kanaliseres helt opp til personlige eiere i oppdrettsvirksomhet er i betydelig grad reelt pålagt av staten, for å betjene den særnorske formuesskatten samt skatt på utbytte som må tas ut for å betjene denne.

Fagråd Finans vil understreke at utbytter fra havbruksselskaper har fått en stadig større betydning for kapitaltilgangen til trøndersk næringsliv. Mye av «oppdrettskapitalen» og utbytterne denne genererer blir investert i næringsutvikling på norskekysten. Dette er årsaken til at vi ser sterk økonomisk vekst og så stor optimisme i kystregionene i Trøndelag.

Fagråd Finans vil fremheve den økende betydning en næring som havbruk kan ha for kapitaltilgangen i norsk næringsliv. Kapitaltilgangsutvalget (NOU 2018:5) har påvist flere årsaker til at vi i Norge har et begrenset privat kapitalmarked som i stor grad bærer risikoen for å utvikle norsk næringsliv, mens vi har en svært formuende stat som investerer det meste av sin finansielle kapital i utlandet. Utbytterne på det statlige eierskapet blir også hovedsakelig reinvestert i kjøp av aksjer i store utenlandske selskaper, mens norske oppdrettsgründere hovedsakelig reinvesterer sine utbytter i Norge. Behovet for å utvikle næringer som kan generere kapital for vekst som Norge trenger fremover, taler sterkt for at oppdrettsnæringen ikke blir påført ekstra skatter som svekker dens lønnsomhet og eiernes risikobærende evne.

Norsk havbruk står overfor store utfordringer i årene fremover både på inntekts- og kostnadssiden. De store land- og havbaserte anleggene som er under utvikling må forventes å presse prisene, og de vil kunne levere laks til sine store hjemmemarkeder med mye lavere transportkostnader enn Norge. Samtidig har lakselus, sykdom og andre biologiske og miljømessige utfordringer lagt grunnlag for en kraftig kostnadsvekst. Med disse store utfordringene vil det være desto mer betenkelig om det skulle bli innført nye skatter eller avgifter som vil svekke næringens kapitalgrunnlag og risikobærende evne.

Fagråd Finans har ikke noe særskilt å tilføye til det innspill som Næringsalliansen for Trøndelag har kommet med om Havbruksfondet, og om eventuelt å kombinere fremtidige konsesjonsvederlag med en modell for moderat arealleie for å benytte sjøarealer til matproduksjon. Men fagrådet forutsetter at et slikt system ikke blir en form for «snikinnføring» av nye skatter eller avgifter som gir denne næringen dårligere skattemessige rammebetingelser enn andre næringer, og det som gjelder for matproduksjon i landene vi konkurrerer med.

Med vennlig hilsen
Næringsforeningen i Trondheimsregionen

Trond Mellingsæter
Leder Fagråd Finans

Berit Rian
Adm. direktør